

Dakako da time nisu iscrpeni svi pojedinačni problemi, ali mislim da sada ostaje malo dilema, pogotovu ako imamo na umu da u rješavanju pravopisnih problema moramo uzeti u obzir jezična rješenja, da rubne pojave ne smijemo stavljati u središte, a pogotovu ih ne smijemo uzimati kao uzorak za rješenje pojava koje su u samom središtu jezičnih zbivanja.

O PISANJU VELIKOGA POČETNOGA SLOVA

Božidar Finka

1. Nerijetko se drži da je pisanje velikoga početnoga slova samo pravopisno pitanje. Pitanje koje ne može zaobići nijedan pravopis, čak ni onda kad bi težio za tim da doista bude samo pravopisni priručnik. Kaže se naime da je pisanje velikoga početnoga slova stvar dogovora, konvencije, a takve stvari regulira upravo pravopis. S toga bi gledišta trebalo uglavnom razmatrati pitanja:

- koliko je sadašnja pravopisna norma, uzusna ili propisana, o pisanju velikoga početnoga slova logična,
- kako se odnosi prema ovoj ili onoj pravopisnoj tradiciji,
- da li je i koliko je ta tradicija ujednačena,
- pokazuje li se potreba da se tu što mijenja?

No čim se počne govoriti o tome što se sve piše ili što sve treba pisati velikim početnim slovom, susrećemo se i s problemima koji nisu samo pravopisni nego su i jezični, a pravopisna je konvencija samo njihov odraz.

2. Prema tome, pisanje velikoga početnoga slova u dobroj mjeri zavisi od jezične procjene onoga što treba napisati. Konvencija, u ovom slučaju pravopisna konvencija o pisanju velikoga početnoga slova, samo odražava određene jezične odnose, osigurava i na dogovoreni način pruža određenu jezičnu obavijest. Polazište je dakle jezično vrednovanje jezičnih podataka, a pisanje je velikoga ili maloga početnoga slova samo izraz toga vrednovanja. Kad se dakle napiše veliko ili malo početno slovo, time se daje jezična obavijest o napisanom podatku.

Kad se utvrdi da se određena vrsta jezičnih podataka (npr. na razini leksema) piše velikim početnim slovom i da se takvim pisanjem jezično određuje ta vrsta podataka, onda to postaje i obvezatna pravopisna norma, i to pravopisna norma u jezičnoj funkciji.

Ta norma može biti drukčija u različitim jezicima i jezičnim sredinama i na nju mogu utjecati i jezični i izvanjezični razlozi i poticaji. Najvažnije je pri svemu tomu da su jasno i jednodržavno definirana jezična načela

i pravila na kojima pravopisna konvencija uobličena u pravopisnoj normi počiva. Ako to izostane, primjena je konvencije ne samo otežana nego može doći u pitanje i sama njezina svrhovitost.

3. Koje ćemo dakle jezične podatke na razini manjoj od rečenice izdvojiti od ostalih i propisati da u pismu budu obilježeni velikim početnim slovom?

Jezični priručnici (gramatički, rječnički, savjetničarski i pravopisni) uglavnom sadržavaju sve kategorije s takvim podacima. Pitanje je u tome:

1) jesu li u njima pravila oblikovana tako da se bez teškoća mogu (ta pravila) primijeniti u svim slučajevima,

2) treba li ta pravila mijenjati, i to tako

a) ili da se njima obuhvate još neki podaci,

b) ili da se iz njih ispuste neki podaci?

Ako se na prvo pitanje odgovori pozitivno, onda nema jezične, prema tome ni pravopisne potrebe da se što mijenja; mora se samo nastojati na dosljednosti primjene.

Ako se međutim na prvo pitanje odgovori niječno, onda je revizija nužna: pravila se dakle moraju mijenjati, tj. postaje aktualno drugo pitanje, bilo da se primijeni zahtjev pod a) ili zahtjev pod b) bilo kombinacija obaju tih zahtjeva.

Razumna će jezična i pravopisna politika postupiti tako da će i u slučaju potrebe za promjenom pravila težiti za tim da nova pravila ne izazovu osjetnije promjene u pravopisnoj primjeni. Temeljno je pravopisno načelo da je najbolja stabilna pravopisna norma, ona koja se što manje mijenja, koja osigurava kontinuitet u načinu pisanja.

Može li se dakle prema dosadašnjim pravilima u svemu zadržati pravopisna praksa o pisanju velikoga početnoga slova?

Odgovor iziskuje analizu samih pravila.

4. Izuzmemo li pisanje velikoga slova na početku teksta odnosno iza točke ako se tekst nastavlja, ostaje još pravilo da se velikim početnim slovom pišu:

a) vlastita imena,

b) riječi iz počasti.

Riječi je iz počasti lako odvojiti u poseban popis i po posebnim kriterijima, pa se o njima ovdje neće ni govoriti.

Iz toga izlazi da se prava teškoća u primjeni pisanja velikoga početnoga slova odnosi samo na vlastita imena.

Jedna je teškoća u tome što nije uvijek lako odrediti je li koja riječ vlastito ime ili opća imenica; druga je teškoća u tome što se nejednako postupa pri pisanju jednočlanih i višočlanih vlastitih imena.

5. Prema definiciji, vlastito je ime ona riječ ili skup riječi kojima se imenuje jedan određeni predmet ili pojam. Na temelju toga zbijeno se može reći da su vlastita imena:

1. a) osobna imena, prezimena i nadimci, zatim njihove umanjeničke, uvećaničke i hipokoristične izvedenice;

b) imena naroda i pojedinih njihovih pripadnika te svi etnici izvedeni od zemljopisnih imena;

c) osobna imena božanstava;

2. zemljopisna imena

a) imena država, zemalja, pokrajina, područja i krajeva;

b) imena raznih oblika i veličina zemljišta (otoka, poluotoka, brda, planina, pustinja, vulkana, prirodnih udubljenja i jama, dolina, polja, pašnjaka, šuma, livada, njiva, oranica, krčevina);

c) imena voda (oceana, mora, zaljeva, kanala, morskih prolaza, vrata i tjesnaca, plićaka, uvala, rukava, fjordova; rijeka, potoka, slapova, vrela, jezera, močvara, bara, ledenjaka);

d) imena naseljenih mjesta i njihovih dijelova;

e) imena ulica, trgova i drugih površina naseljenih mjesta;

f) imena nebeskih (astronomskih) tijela;

3. a) imena praznika, blagdana i spomendana;

b) imena javnih skupova, administrativnih i radnih organizacija i jedinica, društava, ustanova, tvornica i poduzeća;

c) naslovi knjiga, časopisa, novina, rasprava, članaka, pjesama, zakona, propisa i uredaba, filmova i glazbenih djela.

Prema konvenciji, sva se vlastita imena pišu velikim početnim slovom; ta se konvencija proteže i na posvojne pridjeve na -ov//-ev i -in izvedene od vlastitih imena.

6. Pitanje je:

– da li navedeni popis obuhvaća sve kategorije vlastitih imena, odnosno

– ima li još koja kategorija vlastitih imena na koju bi također trebalo primijeniti pravilo o pisanju velikoga početnoga slova?

Odgovor nije ni posve određen ni posve jednoznačan, jer se radi o kategorijama u kojima su neke imenice i druge vrste riječi samo uvjetno vlastita imena.

To su:

a) atributi tako srasli s osobnim imenom ili prezimenom da su postali njihov sastavni dio, pa se često i upotrebljavaju mjesto imena ili prezimena (*Ljudevit Posavski*, *Pipin Mali*);

b) opće imenice u službi nadimka kao vlastitoga imena (*Dumas Otac*, *Dumas Sin*);

c) opće imenice kad znače ili zamjenjuju osobno ime božanstva, osobno ime divinirane osobe (*Bog, Gospodin; Gospa*);

d) opće imenice kad personificiraju mislene pojmove (*Čovjek, Dobrota, Nada, Sreća*);

e) opće imenice kao posebna imena nekih, većinom domaćih životinja (*Šarko* = ime psa) ili životinja u književnim djelima (*Brundo* = ime medvjeda, *Bucefal* = ime konja);

f) opće imenice za oznaku zemljopisnih pojmova kad se njima imenuje zemljopisni objekt (*Blato, Brdo, Dolac, Selce*);

g) posvojni pridjevi na -ski (-čki, -ćki, -ški) kad se njima imenuje zemljopisni objekt (*Hrvatska, Banjska, Pokupsko*);

h) opće imenice i druge riječi kao posebna imena raznih objekata, stvari i predmeta (*Skuša* = ime broda, *Silni* = ime broda, *International* = ime hotela);

i) opće imenice i druge riječi kad su zaštićena imena (marke) nekih proizvoda (*Silver* = zaštićeno ime britvice, *Plivadon* = zaštićeno ime lijeka, *Žilavka* = zaštićeno ime vina, *Singer* = zaštićeno ime šivaćeg stroja).

7. Uz pretpostavku da su obuhvaćene sve kategorije vlastitih imena:

a) one u kojima su vlastita imena stalna,

b) one u kojima su neke riječi samo uvjetno vlastita imena, zaključak bi bio ovaj: Sve se ostale kategorije pojmova izriču riječima ili skupovima riječi koje nisu vlastita imena, pa se na njih ne proteže konvencija o pisanju velikoga početnoga slova.

8. Iz izloženoga izlazi da nisu vlastita imena i da se stoga pišu malim početnim slovom:

a) opći nazivi administrativnih i radnih jedinica (*bjelovarska županija, glinska općina, mjesna zajednica, osnovna organizacija udruženoga rada, matični ured*) za razliku od imena određenih administrativnih i radnih jedinica koje su vlastita imena i pišu se velikim početnim slovom (*Mjesni ured u Brinju, Općinski sud Otočac*);

b) nazivi povijesnih događaja, društvenih pokreta i razdoblja (*ilirizam, moderna, renesansa, seljačka buna, narodnooslobodilačka borba, oktobarska revolucija, srednji vijek, prvi svjetski rat*);

c) nazivi pripadnika ideoloških i političkih pokreta, smjerova u kulturi i znanosti, stanja u društvenim zbivanjima i nazivi članova raznih organizacija (*aristotelovac, ateist, brahmanac, franjevac, ilirac, marksist, partijac*);

d) riječi (pridjevi, imenice i dr.) koje služe samo za to da točnije odrede vlastito ime (*Radić djed, Pavao šesti*) za razliku od primjera gdje opća imenica ili pridjev (mogla bi biti i koja druga vrsta riječi) služi kao nadimak te se piše velikim početnim slovom (*Dumas Otac, Ljudevit Posavski*);

e) rodbinski nazivi sa svim svojim izvedenicama (*brat, braco, sestra, seka*) za razliku od tih naziva kad su ustaljeni osobni nadimci te se pišu velikim početnim slovom (*Braco, Seka*);

f) nazivi koji znače zanimanje, titulu, položaj i sl. (*majstor Luka, Smail-aga, beg Husein, predsjednik Sabora*);

g) vlastita imena u službi općih imenica (*amper* = mjera, *ford* = automobil, *žilet* = britvica. za razliku od *Ampère* = ime, *Ford* = ime, *Gillette* = ime);

h) nazivi božanstava, diviniranih i drugih zamišljenih pojmova (*bog, sotona, šejtan, gospa; dobrota, nada*) za razliku od tih naziva kad su u službi osobnih imena te ih treba pisati velikim početnim slovom (*Bog, Gospa, Dobrota*);

i) nazivi životinja po kojoj karakterističnoj osobini, uglavnom po boji (*bjelava* = krava, *dorat* = konj, *šarac* = konj, *šarov* = pas) za razliku kad se takvi nazivi upotrijebe kao vlastito ime te se pišu velikim početnim slovom (*Šarac* = ime konja, *Šarko* = ime psa);

j) nazivi životinjskih pasmina (*bernardinac* = pas, *turopoljac* = svinja, *angora* = mačka ili kunić);

k) svi nazivi za životinje i bilje (*konj, krava, ovca; bor, ljubica, tratinčica*); ustaljeno je da se prva riječ njihova stručnoga latinskoga naziva piše velikim početnim slovom (*Felis leo* = lav, *Viola odorata* = ljubica);

l) nazivi za strane svijeta (*istok, jug, sjever, zapad, jugoistok, sjeverozapad*) za razliku kad ti nazivi označuju narode pa se kao vlastita imena pišu velikim početnim slovom (*Istok* = istočni narodi, *Zapad* = zapadni narodi; isto je tako npr. *Zapadna Evropa, Istočna Evropa* za razliku od *zapadna Evropa, istočna Evropa*);

lj) nazivi raznih vrsta, veličina i oblika zemljopisnih pojmova (*brdo, dolina, rijeka, potok, jezero, otok, more, voda*) za razliku kad se takvi nazivi upotrijebe kao vlastito ime te se pišu velikim slovom (*Rječina* = ime rijeke, *Dolac* = ime naseljenoga mjesta);

m) nazivi *mjesec, sunce* i *zemlja* kao opći pojmovi za razliku kad su te riječi vlastita imena astronomskih tijela te se pišu velikim početnim slovom (*Mjesec, Sunce, Zemlja*);

n) višočlani nazivi s pridjevom na prvom mjestu u kojih je pridjev izveden od imena praznika, blagdana i spomendana (*osmoožujkska svečanost, prvosvibanjska povorka, božićni običaji, ramazanski post*), za razliku od vlastitih imena praznika, blagdana i spomendana od kojih su ti pridjevi izvedeni (*Osmi ožujka, Prvi svibnja, Božić, Ramazan*);

nj) nazivi pojedinačnih proizvoda (*acisal* = lijek, *kalodont* = zubna pasta, *miksal* = detergent, *žilavka* = vino, *žilet* = britvica) za razliku kad ti nazivi služe kao zaštićena imena (marke) tih istih proizvoda te se kao vlastita

imena pišu velikim početnim slovom (*Phenalgol* = zaštićeno ime lijeka, *Gillette* = zaštićeno ime britvice);

o) sve druge riječi bez obzira na oblik i vrstu (*kuća* = imenica, *mi* = zamjenica, *zdrav* = pridjev, *jedan* = broj, *gledati* = glagol, *brzo* = prilog, *uz* = prijedlog, *i* = veznik, *uh* = usklik).

9. Poznato je, a to pokazuju i neki navedeni primjeri, da vlastita imena mogu biti:

- a) jednočlana,
- b) višečlana.

Opća konvencija o pisanju velikoga početnoga slova vrijedi jedino za obje te kategorije vlastitih imena.

Na višečlana se vlastita imena proteže i posebna konvencija o pisanju velikoga ili maloga početnoga slova, a odnosi se na one članove tih imena koji nisu na prvom mjestu.

10. Opća je konvencija ova:

1) Ako je vlastito ime višečlano, velikim se početnim slovom piše samo prvi član, a ostali se članovi pišu malim slovom osim onih članova koji su i izvan višečlanoga vlastitoga imena sami za sebe vlastita imena pa se i oni pišu velikim početnim slovom.

2) Velikim se početnim slovom pišu svi članovi vlastitih imena (osim veznika i prijedloga):

- a) naseljenih mjesta,
- b) država i kontinenta.

11. Primjena konvencije o pisanju velikoga početnoga slova u prvoj kategoriji vlastitih imena ne stvara osobite teškoće, ako se, dakako, zna što jest a što nije vlastito ime. No i takva vlastita imena imaju svojih posebnosti, s odrazom u pravopisnoj primjeni. Često se, naime, mjesto čitava imena upotrijebi samo najznačajniji član, koji onda zamjenjuje čitavo ime, pa se i piše velikim početnim slovom, bez obzira je li taj član i sam po sebi vlastito ime ili je opća imenica.

Takvi su primjeri: *Akademija u Zagrebu* (tj. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu), *Fakultet u Zadru* (tj. Filozofski fakultet u Zadru) itd.

Po konvenciji se velikim početnim slovom pišu i posvojni pridjevi na -ov//-ev i -in izvedeni od takvih vlastitih imena (npr. *Akademijine* publikacije).

To se kao pravilo može prihvatiti. Ta se konvencija dopunjava drugom koja se može opisati ovako: Kad se uz ta skraćena vlastita imena nađu riječi koje ih pobliže određuju, onda gube svojstva vlastitih imena i pišu se malim početnim slovom (npr. *naš institut, ovaj fakultet, vaša akademija*).

12. Druga se konvencija samo prividno može primjenjivati jednoznačno, a inače je opterećena mnogim nejasnoćama. Idimo redom:

a) *Pisanje imena naseljenih mjesta*

13. Samo je naoko jednostavno reći i primijeniti pravilo da se svi članovi imena naseljenih mjesta (osim veznika i prijedloga) pišu velikim početnim slovom. Postavlja se pitanje: što je to naseljeno mjesto i je li uvijek moguće odrediti oštru granicu za razlikovanje naseljenih mjesta od dijelova naselja i nekih drugih zemljopisnih pojmova, a upravo od toga zavisi i način njihova pisanja.

Pravopisna konvencija koja traži da se razlikuje pisanje višočlanih naseljenih mjesta i drugih višočlanih zemljopisnih imena suviše je statična i kao takva jedva primjenjiva i u času kad se donosi. Neprekidno je narušava dinamičnost stvarnosti. Širenjem i rastom naseljenih mjesta, osobito gradova, mnoga samostalna naselja urastaju u gradsko tkivo, postaju gradski dijelovi. Raseljavanjem ili odumiranjem stanovništva neka mjesta nestaju, naseljavanjem nastaju nova mjesta. Ta se slika neprestano mijenja; dovoljno je pratiti povijest naselja samo u ovom stoljeću da se zapaze goleme promjene u broju i rasporedu naseljenih mjesta i njihovih dijelova.

Suviše bi bio velik zahtjev da se od svakoga našega građanina traži da pozna sve te promjene, a mnoge nisu dovoljno ni ustaljene, i da dosljedno primjenjuje način pisanja koji upravo treba primijeniti. Kad bi se to nemoguće i postiglo, određena bi se imena morala pisati drukčije kad se govori o suvremenoj situaciji, a drukčije kad se govori o povijesnoj, pogotovu kad je riječ o imenima koja povijesno označuju naseljena mjesta, a u sadašnjosti dijelove naseljenih mjesta ili kad je povijesno riječ o naseljenom mjestu, a u sadašnjosti o istoimenom toponimu, itd.

Gdje je dakle izlaz i kakva bi pravopisna konvencija obuhvatila svu tu problematiku na način da pravopisno pravilo bude sveobuhvatno i istovremeno i jednostavno i prihvatljivo za svakoga, po tome i demokratsko? Treba reći da se ta pravopisna konvencija već saдрži u općem pravopisnom pravilu da se velikim početnim slovom pišu samo vlastita imena, odnosno da se u višočlanih vlastitih imena piše velikim početnim slovom samo prvi član, a svi drugi članovi malim slovom ako i sami nisu vlastito ime. Tako bi se npr. isto pisalo *Babin potok* i kad je ime naselja i kad je ime potoka i kad je dio naseljenoga mjesta, po načelu da je *potok* opća imenica koja se po konvenciji piše malim početnim slovom. Razliku bi u značenju, gdje je to potrebno, osiguravao stvarni kontekst, a pravilo bi se o pisanju odnosilo na sva imena; o tome bi time mnoge dileme i nejasnoće koje izlaze iz konvencije da se drukčije piše višočlano zemljopisno ime kad označuje naseljeno mjesto, a drukčije kad označuje dio naseljenoga mjesta ili koji drugi zemljopisni pojam ili objekt.

b) *Pisanje imena država i zemalja*

14. Konvencija bi se o tome da se svi članovi imena država i zemalja pišu velikim početnim slovom mogla zadržati, iako narušava pravilo da se u višečlanih vlastitih imena piše velikim početnim slovom samo prvi član. Jer je broj država i zemalja relativno ograničen i ta su imena uglavnom većini poznata (npr. *Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, Socijalistička Republika Hrvatska, Sjedinjene Američke Države, Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika*). Drugi je razlog za zadržavanje takva načina pisanja u tome što imena država i zemalja ne kolidiraju s imenima drugih zemljopisnih pojmova i objekata na način kako je to moguće između imena naseljenih mjesta, dijelova naseljenih mjesta i drugih zemljopisnih pojmova i objekata.

Prava je, međutim, teškoća u tome što navedena konvencija ne vrijedi samo za suvremeno stanje, nego vrijedi općenito, dakle vrijedi i za povijesno stanje, a tu pojmovi o državama i zemljama često nisu dovoljno jasni, pa je otežana i primjena konvencije o načinu pisanja. Znamo npr. da je postojalo carstvo koje je imalo sjedište u Rimu. Postojala je i carevina kojoj su na čelu bili Habzburzi, postojala je carevina Turaka, postojala je mletačka država itd. Hoćemo li u približnoj rekonstrukciji smatrati da je riječ o imenima država i zemalja, dakle o višečlanim vlastitim imenima, ili ćemo ih smatrati višečlanim općim nazivima?

Dosadašnja različitost i nesnalaženje u pisanju pokazuje kao da nema čvrstoga kriterija kad su takve rekonstrukcije vlastito ime, a kad opći naziv, pa se piše: *Rimsko Carstvo (Zapadno Rimsko Carstvo, Istočno Rimsko Carstvo)*, i *rimsko carstvo (zapadno rimsko carstvo, istočno rimsko carstvo)*, *Habzburška Monarhija i habzburška monarhija, Mletačka Republika (Država) i mletačka republika (država)* ili *Rimsko carstvo (Zapadno rimsko carstvo, Istočno rimsko carstvo)*, *Habzburška monarhija, Mletačka republika (država)* i sl.

Rješenje je u tome da se i tu krene od pojma i definicije vlastitoga imena i da se kao takvo uzima samo pravo (puno ili skraćeno) ime povijesnih država u kontekstu koji osigurava da je doista riječ o stvarnoj državi. Prema tome, rekonstrukcije određene zemljopisno-povijesno-političkim kriterijima treba smatrati općim nazivima i pisati malim početnim slovom svaki član tako nastale sintagme, osim dakako onoga člana koji je sam po sebi vlastito ime. Iz toga izlazi da bi trebalo pisati, na primjer, *rimsko carstvo* (a ne *Rimsko Carstvo*), jer je to opći naziv za zemljopisno područje na kojem se u određenom povijesnom razdoblju protezala politička vlast rimskoga cara ili carstva. To vrijedi i za sve druge analogne slučajeve.

Druge dileme u pisanju

15. Polazeći od toga da se velikim početnim slovom pišu samo vlastita imena, odnosno samo prvi član višečlanih vlastitih imena, i ne praveći u tome ustupke koji se, kao na primjeru imena država i zemalja, ne mogu jednoznačno

obuhvatiti pravopisnom konvencijom, moguće je izbjeći mnoge dileme koje nameće svakidašnja pisana praksa.

Evo nekih primjera kao vlastitih imena i kao općih naziva.

a) *Zemljopisna područja*

16. Očito je, na primjer, da bi grafiju *Istočna Hrvatska* trebalo shvatiti kao vlastito ime jedne hrvatske regije, a samo grafiju *istočna Hrvatska* kao naziv za zemljopisno područje na istoku Hrvatske kao što je analogno *južna, sjeverna* ili *zapadna Hrvatska*, jezično i pravopisno na istom rangu kao *visinska* ili *nizinska Hrvatska*, gdje je riječ o nazivu konfiguracije određenoga dijela Hrvatske, a ne o vlastitom imenu tih dijelova.

b) *Povijesne institucije*

17. Isti postupak koji vrijedi za povijesne države valja primijeniti i na povijesne institucije. Kao vlastito ime može se uzeti samo pravo (puno ili skraćeno) ime takvih institucija u kontekstu koji osigurava da je riječ o stvarnoj instituciji. Sve su približne i ad hoc konstrukcije opći nazivi, pa prema konvenciji treba pisati malim početnim slovom svaki njihov član, osim ako nije sam po sebi vlastito ime. Tako se, na primjer, u kontekstu koji osigurava da je riječ o stvarnoj povijesnoj instituciji *Hrvatski sabor* (ili samo: *Sabor*) kao o vlastitom imenu, prvi član piše po konvenciji velikim početnim slovom. Kad međutim sintagma HRVATSKI SABOR (ili samo riječ SABOR) znači predstavničku vlast u Hrvatskoj u povijesno vrijeme, onda je to opći naziv isto kao što je i *parlament, skupština* i sl., pa po konvenciji treba pisati malo početno slovo: *hrvatski sabor (sabor)*. Ista se konvencija jednako primjenjuje i na druge analogne primjere: *Ugarski//ugarski sabor, Požunski//požunski sabor, Cetinski//cetinski sabor, Dalmatinski//dalmatinski sabor, Hrvatsko-ugarski//hrvatsko-ugarski* itd. Itd.

c) *Ljudski skupovi*

18. U nas su skupovi i zborovi raznih profila ljudi postali jedno od obilježja našega vremena. O njima se svakodnevno piše u svim našim sredinama, a praksa u pisanju nije ni u jednoj sredini dovoljno ujednačena, opet s razloga što ne postoje ni ujednačeni kriteriji kojima se određuje kad je riječ o vlastitom imenu skupa, a kad o općem nazivu. Prihvatimo li mišljenje da je određen skup, sazvan s namjerom da što pokrene, uradi ili riješi, vlastito ime, onda je jasno da ga treba pisati velikim početnim slovom (npr. *Nedavno je održan u Zagrebu Znanstveni skup o čakavskom narječju.*).

Isto, je, dakako, i kad je riječ o *zboru, savjetu, savjetovanju, konferenciji, kongresu* i sl., ako su to pojedinačni, izuzetni događaji (npr. *Svi pamtimO Osmi kongres jugoslavenskih slavista, održan u Zagrebu*) ili stalna, dakle vlastita

imena organizacijskih tijela (npr. *Nakon svestrane rasprave Zbor radnih ljudi Instituta za jezik u Zagrebu donio je jednoglasno zaključak.*). U svim drugim slučajevima razni su oblici skupova opći nazivi i po konvenciji se pišu malim početnim slovom (npr. *Danas je zbor radnih ljudi glavni nositelj samoupravljanja u našem društvu.*).

Isti se odnos proteže i na ORGANIZACIJU UDRUŽENOGA RADA. pa : onda kad je SLOŽENA ili OSNOVNA. Ako je to ime ili dio imena nekoga tijela, onda je vlastito ime i piše se velikim početnim slovom; ako je pak izraz općega pojma, piše se malim početnim slovom. Ni tu ne treba ni što dodati ni što oduzeti.

Zaključak

19. Iz obuhvaćene tematike o pisanju velikoga početnoga slova jasno izlazi da je to prvenstveno gramatičko, dakle i jezično, a tek onda pravopisno pitanje. Vidjeli smo da se jedna te ista riječ u jednoj prilici piše velikim, a u drugoj prilici malim početnim slovom. Moglo bi se navesti i obrazložiti na tisuće posebnih slučajeva i primjera i za jedan i za drugi postupak. To je međutim posao pravopisnih rječnika i drugih, sličnih pravopisnih popisa, a ne prostorno ograničenoga i samo problemski usmjerenoga referata. Ovdje se ipak i još jednom naglašava samo osnovna misao:

Pisanje velikoga ili maloga početnoga slova isključivo zavisi od toga je li riječ o vlastitom imenu ili o općem nazivu. Nema drugih kriterija, osim dakako onih koji vrijede za pisanje riječi iz počasti i za pisanje velikoga slova na početku teksta ili za točke ako se tekst nastavlja. Drugi bi ili drukčiji kriteriji nužno modificirali pravopisnu konvenciju o pisanju velikoga početnoga slova. Nema međutim potrebe ni za mijenjanje kriterija ni za modifikaciju pravopisne konvencije. Potrebno je samo jezične kriterije i pravopisnu konvenciju z n a l a č k i pretočiti u jednostavna i upotrebljiva pravopisna p r a v i l a.

O PROBLEMU POLUSLOŽENICA

Eugenija Barić i Dragica Malić

I.

1. Grafijski znak za prepoznavanje polusloženica jest crtica (-). Stoga je pisanje s crticom usko povezano s problemom polusloženica.